

Wstęp

Sztuka filmowa jako zjawisko estetyczne jest następstwem iluzji, jaką generują ludzki umysł i technika, aby wykreowana przez twórcę rzeczywistość wyrażała w sposób adekwatny bogactwo ludzkiej kultury i duchowości. Świat sztuki kryje w sobie świat realny i rzeczywistość nieznaną, nieuchwytną, wskazującą jednocześnie to, co zakryte, niepoznane, umykające rygorom racjonalności, ale granica między tymi dwiema sferami jest płynna i niewyraźna, ponieważ trwa między nimi stały przepływ: wciąż jest przedstawiane coś nowego i stale coś pozostaje niejasne, zasłonięte.

Książka ta z pewnością nie manifestuje jedynie poprawnych poglądów estetycznych, nie odkrywa formuł tworzenia, nie demaskuje manipulacji formalnych, wreszcie nie prezentuje imperatywnych patentów artystycznych. Podjąłem jedynie próbę odpowiedzi na następujące pytania: jaki głębszy sens jest ukryty w działaniach twórcy filmowego? Jak obiektywnie ocenić wkład twórczy? Jakie przyjąć kryteria oceny? Gdzie wreszcie przebiega właściwa granica tej oceny? Jeśli odpowiedzi nie zaspokoją tych, którzy chcą wiedzieć, jak jest naprawdę, pozostaje nadzieja, że będzie motywacją wskazującą własną drogę myślenia o fenomenie tworzenia (zgodnie z renomowanym imperatywem: „przygotować do drogi, a nie drogę”).

W *Sein und Zeit*¹ Martin Heidegger (1889–1976)², wybitny filozof niemiecki uznawany za jedną z najważniejszych postaci w filozofii

---

¹ M. Heidegger: *Sein und Zeit*. Neunzehnte Auflage. Max Niemeyer Verlag, Tübingen 2006.

² Martin Heidegger, uczeń Edmunda Husserla. W 1914 r. publikuje pracę doktorską *Psychologiczna teoria sądu*. Heidegger był profesorem w Marburgu i we Fryburgu Bryzgowijskim. W 1927 r. wydaje *Bycie i czas (Sein und Zeit)*. Wpływ tego dzieła jest ogromny. Heidegger analizuje w nim sytuacje egzystencjalne, w jakich może znaleźć się człowiek. Z pracy tej Jean-Paul Sartre

XX wieku, obdarza sztukę przymiotem myślenia³. Dlatego uprawione jest roszczenie do ugruntowania pojęcia „myślenie sztuki filmowej” jako fenomenu zjawisk estetycznych. *Zdarzenie, technika, sztuka* konkretyzuje horyzonty i możliwości myślenia sztuki filmowej, a więc pozwala ustalić, kiedy użycie kategorii mobilizowania rzeczywistości ma charakter wiążący.

Opis zjawisk w sztuce nie jest procesem ściśle naukowym, dlatego posłużyłem się określeniem „obserwacja”, które wyraża między innymi: przyglądanie się, spostrzeżenie, opinię, refleksję. Prezentacja obserwacji winna wyróżnić i wydobyć to, co leży u podstaw fenomenu tworzenia w sztuce filmowej. Sądzę, że przyjęta metoda wypracowanych narzędzi analityczno-interpretacyjnych ugruntuje i usystematyzuje pojęcia realizacji dzieła filmowego jako struktury intelektualnej.

Obserwacje przedstawiają elementarne narzędzia myślenia warsztatu twórcy filmowego: 1) ZDARZENIE stanowi próbę analizy struktury dramaturgicznej opowieści ekranowej, 2) TECHNIKA opisuje wybrane aspekty warsztatu narzędziowego twórcy filmowego, 3) SZTUKA przedstawia próbę połączenia sensu zdarzenia i techniki jako *spiritus movens* myślenia artystycznego.

Joseph Rudyard Kipling (1865–1936), angielski prozaik i poeta, laureat Nagrody Nobla, stwierdził kiedyś, że pierwszą powinnością artysty jest opanowanie warsztatu. Początkiem drogi pozwalającej zgłębić *myślenie sztuki filmowej* oraz zdobyć biegłość w warsztacie twórczym jest podstawowa teoretyczna świadomość. Mam nadzieję, że zaprezentowane tu obserwacje zainspirują studiujących w dziedzinie sztuk filmowych do działań twórczych, których owocem będą sekretne światy na ekranie, drogi wiodące tam, gdzie nie ma ostatecznego rozstrzygnięcia.

Pragnę w sposób szczególny podziękować Pani Dziekan Szkoły Filmowej im. Krzysztofa Kieślowskiego Uniwersytetu Śląskiego Profesor Krystynie Doktorowicz za to, że mogłem poświęcić więcej czasu na interpretację oraz przegląd narzędzi myślenia sztuki

---

zapożyczył prawie wszystkie analizy swojego dzieła *Byt i nicość*. Późniejsze prace Heideggera potwierdziły jednak stwierdzenie zawarte w przedmowie do *Bycia i czasu*, że centralnym punktem refleksji autora jest bycie – *Vom Wesen der Wahrheit (O istocie prawdy)*. „Myśliciel bardziej natchniony niż ścisły, prorok »dekadenckiej« epoki i ery atomowej. Heidegger wywiera niezwykle urok na współczesnych umysłach”. J. Didier: *Słownik filozofii*. Przeł. K. Jarosz. Wydawnictwo „Książnica”, Katowice 1992, s. 143.

³ C. Woźniak: *Martina Heideggera myślenie sztuki*. Wydawnictwo A, Kraków 2004.

filmowej. Dziękuję również Dyrekcji Instytutu Sztuk Filmowych i Teatralnych Panu Doktorowi Jarosławowi Świerszczowi oraz Pani Doktor Annie Huth za odwagę, energię, a także entuzjazm, dzięki którym przekonałem się, że mogę sięgać dalej i lepiej wyjaśniać wszystko to, czym się zajmuję. Jednak największe podziękowania należą się mojej Rodzinie, na której mądrość, wsparcie i miłość zawsze mogę liczyć.

styczeń 2021